СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVI. Ч. 30. Джерзи Ситі, Н. Дж., вівторок, 7. лютого, 1928. VOL. XXXVI. No. 30. Jersey City, N. J., Tuesday, February 7, 1928. THREE CENTS.

БОРОТЬБА ЗА ІНТЕРВЕНЦІЮ НА ПАН-АМЕРИКАНСЬКІМ КОНҐРЕСІ

ДЕЛЕҐАТИ КІЛЬКОХ ЛАТИНСЬКИХ КРАЇВ НЕВДОВОЛЕНІ НІКАРАҐВАНСЬКОЮ ІНТЕРВЕНЦІЄЮ.

ГАВАНА, 4. лютого. — На нинішньому засіданю Пан-Американської Конференції виринула нарешті давно сподівана дебата над правом американських держав до роблення інтервенції в других державах Америки.

Ходило тут передовсім о інтервенцію Злучених Держав у Нікараґві, хоча самої інтервенції ніхто по імени не згадував. Дискусія велася в комітеті публичного межинародного права. Перший виступив з критикою інтервенції делеґат Арґентини. За ним стакув делеґат Сальвадора.

Відтак за інтервенцією заявився американський представник Чарлз Гюз, заявляючи, що кождий край має не тільки право, але й обовязок інтервеніювати, коли край не заховується, як треба, коли він не признає свободи своїх горожан та не вдержує мира й ладу в своїм нутрі.

За американським становищем заявився в горячій промові делеґат Куби. Він говорив, що для Куби інтервенція є значить тільки, що свобода, бо Куба добула собі свободу завдяки американській інтервенції. В подібний спосіб говорив відтак ще представник Нікараґви, Бразилії й Перу, тоді як представники других країв були рішучо проти всякої інтервенції.

Остаточно справа лишилася невирішеною, і комітет вибрав ще субкомітет, який має ще раз обговорити справу та надати їй статутову форму.

НАФТОВИЙ СКАНДАЛ РОСТЕ.

СТЮАРТ ВИПУЩЕНИЙ НА ВОЛЮ ЗА БЕЙЛОМ.

ВАШИНҐТОН, 4. лютого. — Роберт Стюарт, директор нафтового підприємства Стендард Ойл Ко. оф Індіяна, котрий не захотів зізнавати в сенаті про нафтові операції підприємства Континентел Трейдинґ Ко., та був за те арештований, зажадав свого випущення на волю при помочи так званого „рит оф гебіяс корпас" та вийшов на волю по зложенню кавції в сумі 1,000 долярів.

Тимчасом у сенатовім комітеті стануло на свідків кількоро людий, які кинули немало світла на нафтові операції підприємства Континентел. Свідки говорили, що підприємство дістало з перепродажі нафти коло трох мілiонів долярів, з чого Фол, секретар внутрішних справ у кабінеті Гардинґа, дістав коло чверть міліона долярів.

КОНҐРЕСМЕН ЗНОВА ЗАКИДУЄ ВУГЛЕВИМ ПІДПРИЄМЦЯМ УМИСНУ ЖОРСТОКІСТЬ.

ЗАЯВЛЯЄ, ЩО БУВБИ РАДИЙ ЗНАТИ Й ЇХ СТОРОНУ.

ПИТСБУРҐ, 4. лютого. — Конґресмен Ла Ґвардія знова виступив з публичною заявою про стан майнерів мягкого вугля в страйковім окрузі. Він закидує властителям копалень „навмисну жорстокість".

Коли ґазети, прихильні властителям, закинули конґресменови, що він відноситься до справи односторонно, бо знає тільки одну сторону, він заявив, що в нього „ум отвертий" та що він готов послухати й другої сторони.

КАТОЛИЦЬКА ДОПОМОГА ДЛЯ РОСІЙСЬКИХ МОНАРХІСТІВ.

КАТОЛИЦЬКЕ ДОПОМОҐОВЕ ТОВАРИСТВО ЗАКЛИКАЄ ДО ПОМОЧИ ВТІКАЧАМ.

НЮ ЙОРК, 4. лютого. — Католицьке Товариство Допомоги Близькому Сходови веде живу діяльність у справі допомоги для російських монархістів, що по невдачних походах Денікіна, Колчака й Юденіча опинилися в Константинополи.

Тепер товариство старається роздобути гроші для виїзду 3,000 російських утікачів з Константинополя.

ПРОБУВАЛИ ДОБУТИСЯ З ТЮРМИ, ВБИЛИ СТОРОЖА, АЛЕ НЕ ВИРВАЛИСЯ.

ТРЕНТОН, Н. Дж., 4. лютого. — Двох вязників стейтової вязниці Гарі Бекстер і Френк Вунковський пробували добутися з тюрми. Коли вони найшлися в комнаті для їджень о пів до 7. години рано, вони побили одного зі сторожів Тині на імя та стали виломлюватися на двір. На їх стукіт надбігли сторожі та почали до них стріляти. Підчас стрілянини втікачі вбили одного сторожа, але мусіли здатися. Бекстер дістав при тому тяжкі постріли.

АМЕРИКАНСЬКИЙ СУД ПРИЗНАЄ ОСТАТОЧНО ПРАВО КЕДРОВСЬКОГО ЦЕРКВИ.

НЮ ЙОРК, 4. лютого. — Апеляційний суд видав остаточне рішенне в процесі Івана С. Кедровського, архиепископа російської православної церкви, признаного большевицьким урядом, за право правити російськими православними церквами в Злучених Державах. Суд признав Кедровського правним архиепископом, закінчуючи в сей спосіб процес, що почався ще в 1918 році.

Сей вирок відсунув від заряду церквами Платона Рождественського. Він теж признає, що святійший синод у Москві, який признають большевики, є правним зарядом російської православної церкви.

НАЦІОНАЛЬНИЙ СКЛАД УЧНІВ КИЇВСЬКИХ ПРОФЕСІЙНИХ ШКІЛ НА Р. 1927/28.

По національности учні київських профшкіл діляться:

На Українців — 42,7%, руських — 14,6%, Жидів — 37,4%, инших 4,7%. У загальному складі — Українців по с-господарських школах — 77,8%, медичних — 66,6%, індустріяльних — 47,1%; руських — по соц.-економічних школах — 20,2%, по індустр. — 10,9%; Жидів — у мистецьких школах — 47,7%, соц.-економічних — 41,4%, індустр. — 34,8%. Вісоток учнів-Українців (42,7%) ще відстає від відсотку укр. людности Києва (45,3%). Вражає непропорціональний відсоток Жидів. Видно, що вони належать до державної нації.

НОВА ВНУТРІШНЯ ПОЗИЧКА В СРСР.

Розписано нову позичку на суму 100 міл. карб. з трьох річним терміном і на 13% річних. Крім того кожній окрузі за реалізацію позички буде відраховано 10% на місцевий бюджет. Коли ще до цього дорахувати 2% на видатки по переведенню позички, то вийде, що вона дасть тільки 75 млн. карб. Україна має підписати 31 млн. карб. Ця позичка названа селянською, бо переважнс на селах будуть жебрати гроші. Навряд чи з того що вийде!

ДОРАЗОВІ КАРИ ЗА НЕПОСИЛАННЯ ДІТЕЙ ДО ШКІЛ.

В польському міністерстві освіти приготовляється проєкт розпорядження президента польської річипосполитої про шкільний примус, який у випадках непосилання дітей до шкіл передбачує менші, але доразові кари на опірних.

ВЕРХ ГАЗАРДУ.

Варшавська поліція задержала цими днями якогось молодця, що йшов зовсім голим по вулиці в 10 степ. мороз. Його всадили в авто і відвезли в комісаріят. Поліційний комісар мусів спершу одягнути його в свій резервовий мундір, а потім почав допит. Молодець хвилюючись заявив: „Змилуйтесь, пустіть мене, бо я спізнюся. Ми грали в карти спершу я мав щастя, а потім програв усе... усе... не тільки штани, але й сорочку. Я мусів якнебудь пробувати відогратись. Мені не повірили, що віддам довг. Коли мене обдерли до голого, я побіг до хати, щоби одягнутись, взяти троха гроша і вернутись. Будьте добрі й не задержуйте мене, бо вони можуть відійти і я не зможу відогратись. Тепер я почуваю, що напевно виграю". Але поліційний комісар не повірив у щастя молодця і казав йому відповідати за нарушення прилюдної моралі та газардну гру. В усякому разі, коли цей молодець вийде на волю, він зможе з гордістю повторяти фразу, що його раз справді, не в переноснім значінні, „обіграли до чиста".

ПЕРЕНЕСЕННЯ СТОЛИЦІ МОЛДАВСЬКОЇ РЕПУБЛИКИ З БАЛТИ ДО БІРЗУЛІ.

Уряд молдавської републики на Україні вирішив Бірзулю зробити столицею цієї републики, мотивуючи свою постанову тим, що в Бірзулі як більшому робітничому центрі буде краще працювати. Треба пригадати, що ця славна република на 540.000 свого населення має всього 36.7% Молдуванів. Релятивну більшість населення, бо 43%, складають Українці, а решта коло 20% Жиди, Москвини, Німці. Правдива причина лежить у тому, певно, що в дотеперішній столиці — Балті та в балтському районі Молдуванів не цілих 2% (Українців — 90%).

ПІДСУМКИ ПЕРЕПИСУ НАСЕЛЕННЯ РСФРР.

По обчисленню результатів загального перепису людности РСФРР, що відбувся був ще 17/XII 1926 р., населення цієї републики складають такі національности: руські — 64.424.327 (78,57%), Українці — 5,803.491 (7,08%), Татари — 2,752,666 (3,36%), Чуваші — 1,064,082, (1,3%). Жиди, Вірмени, Поляки по містах, особливо головних, складають досить великий відсоток. Всього в РСФРР нараховано 24 національних груп з числом понад 100.000 душ. Ці дані обіймають тільки европейську частину РСФРР. Що до азійської частини, то підсумки населення ще не закінчені. Що до вказаного тут числа українського населення, то треба його на підставі тих даних, які наводили укр. рад. ґазети (неправильне записування Українців Москвинами на Кубані, Чорноморщині, то що), дещо збільшити мінімум до 6 мілн. душ.

ШЛЮБ ПРИБОРКУВАЧІВ ЗВІРІВ.

У французькім місті Безієр був шлюб небуденної пари: приборкувача звірів Бульоне, з дамою такої-же страшної професії, що працювала разом із ним у цирку Бофало-Біл. Новоженці явились у маґістрат для запису свого подружа в товаристві верхівців-кавбоїв, з револьверами в руках. На площі перед маґістратом стріляли у воздух і пускали ракети. Те саме перед церкою. Із церкви шлюбна дружина у товаристві двох священиків пішла в цирк. Новоженці ввійшли до клітки із львами і там казали себе благословити. Ясно, що священики благословили їх зпоза грат.

НАЦІОНАЛЬНИЙ СКЛАД КОМСОМОЛУ.

На підставі даних на 1/1 1928 серед комсомольців на Україні було: по фабриках і підприємствах — Українців 40%, Руських 25%, Жидів — 30%. По селах: Українців — 87%, Руських 5%, Жидів та инших — 8%. Пересічно по цілій Україні: Українців — 51%, Москалів — 19%, Жидів — 96%, решта — инші.

НУРЕЦЬ НА МОРСЬКОМУ ДНІ І ЛЕТУН У ВОЗДУСІ ЗЛУЧЕНІ ЧЕРЕЗ РАДІО.

Цікаву спробу з обсяґу радіотелефонії переводжено в Німеччині. „Ноґоґ" (північно-німецька висилаюча радіоспілка) повторила радіові спроби на морі, які вже переводила під зиму 1925 року біля острова Гельґолянду. Старалася навязати злуку між морським дном і воздушними височинами. З тією метою спущено в морські глибини нурця а рівночасно летун піднісся у воздух, щоби через радіо розмовляти з нурцем. Нурець Гармсторф мав у своєму одязі крім звичайних причандалів іще апарат, що вможливлював повищу комунікацію. Крім провідної рури, яка допроваджувала нурцеві воздух, був його одяг заосмотрений потрійним телефонним проводом. Два дроти служили для телефонної злуки між ним і кораблем, третий дріт був получений з мікрофоном, поміщеним у нурцевій шапці. Коли нурець розслідив морське дно, його справоздання летіло телефоновим каблем до висилаючої радіостації в місті Кіль, Гамбурзі і Берліні, а воздухом до літака. Літак, що літав над кораблем, був заосмотрений в апарат із короткими филями, а висилав филею, довгою на 900 метрів.

РОЗВЯЗАННЯ „ПЛАСТУ" НА ВОЛИНІ.

З Рівного доносять, що останніми днями розвязала польська поліція організацію українського пласту на Волині. По донесеннях польської преси, український пласт на Волині „підготовлював під покришкою скавтінґу старшинський та підстаршинський кадри будучої української армії. Члени пласту робили таємні військові та полеві вправи.. де замісць крісів корнистувалися деревляними моделями крісів"...

Стільки набріхує україножерна польська преса, яка, навязуючи до особи п. Ст. Семенюка, члена Управи Вол. Пласту, а рівночасно інструктора „Просвіти" у Рівнім, нагаяне поліцію до переслідування наших культурно-освітніх установ на Волині.

ВИБУХ ҐАЗІВ БІЛЯ БУЧАЧА.

Дня 2. січня на Княжій Горі біля Зубрця (пов. Бучач) вибухли ґази, витворені самочинним гашенням верств вапна і ґіпсу, що є в тій місцевости. Вибух вирвав землю у виді лійки в промінї около 1 метра. Земля довкола замінилася в болото, хоч було 18 ст. морозу. Такі вибухи були вже в тій околиці перед війною.

ГУК ПОМЕР.

Дня 6. січня помер у львівськім шпиталі акад. Михайло Гук, на якого тому шість тижнів невислідженi люди виконали револьверовий замах. Польські ґазети пишуть, що поліційне слідство не викрило виконавців замаху, лише устійнило, що вони походять зі Станиславова.

ФРАНЦІЯ ПРОТИ УСУНЕННЯ СУБМАРИН

ЗДИВОВАНА ПРОПОЗИЦІЄЮ КЕЛЛОҐА. ГОТУЄТЬСЯ ДО 150 РОКОВИН ФРАНЦУСЬКО-АМЕРИКАНСЬКОГО ЗБЛИЖЕННЯ.

ПАРИЖ, 5. лютого. — Саме в часі, коли американський амбасадор Геррик приготовлював промову, яку має виголосити на завтрішнім обіді в міністра заграничних справ Бріяна з нагоди навязання перших дружніх відносин між Францією а американською републикою ще тому 150 літ взад — надійшла з Вашинґтону депеша, яка внесла повне замішанне в саме свято. Ото секретар стейту Келлоґ повідомив французький уряд, що Америка заявляється за тим, щоби всі держави згодилися на скасованне субмарин як военного средства. От тим і забив Келлоґ Французам цвяха в голову. Всі вони ломлять собі голову над тим, чому саме в тій святочній хвилі заговорив Келлоґ про таку важну справу. Чому заговорив про неї, звертаючись в першу чергу до Франції, хоч знає, що саме Франція не розбудовувала своєї фльоти при помочі дріднавтів і инших великих военних кораблів, а оперла свою силу головно на субмаринах, яких вже велике число побудувала і далі будувати хоче.

Не знати ще, як буде принята пропозиція Келлоґа у Франції і в других державах, але одно певне, як доносять французькі кореспонденти, що та нота попсувала Геррикови і Бріянови поетичний розгін, з яким вони приготовляли свої бесіди про французько-американську вічну любов, а які мають виголосити на завтрішнім обіді.

В КИТАЮ ДАЛІ СТИНАЮТЬ ГОЛОВИ.

ШАНҐАЙ, 5. лютого. — З Кантону доносять, що в послідних днях переведено нові арешти. Арештовано около 2.000 осіб, з яких 270 страчено. Всі ті арешти і страчення мають бути продовженнем чистки з червоних, себто комуністичних елементів.

ПРОБЛЕМА АЛЬЗАЦІЇ НЕ ІСТНУЄ.

БІЛЬШІСТЬ ЗАДОВОЛЕНА З ФРАНЦУСЬКОГО ПРАВЛІННЯ. ДОМАГАЮТЬСЯ ТІЛЬКИ АВТОНОМІЇ.

ШТРАСБУРҐ, Альзація, 5. лютого. — Розглянувши на протязі довшого часу відносини в Альзації, американський кореспондент твердить, що проблема Альзації, яка властиво викликала світове заворушенне, сьогодня не істнує. Подавляюча більшість населення, а навіть ті, що стоять в опозиції до французького уряду, є рішучо за тим, щоби Альзація остала при Франції. Але панує тут велике незадоволенне з приводу того, що Альзація не дістає автономії. До того альзацький нарід жив довгий час в поневоленню і так вже звик до всяких протестів, що не може рівнож погодитися і з французьким урядом і раз-у-раз протестує проти його заряджень. Але час вилічить їх з тої хороби.

КАЙЗЕР НАМАҐАВСЯ СПИНИТИ ВІЙНУ.

МОСКВА, 5. лютого. — Оголошено тут записки мадам Анни Александровної Вірубової, в якім находиться лист бувшого німецького кайзера Вільгельма, написаний 12 днів перед вибухом світової війни. В тім листі просить він царицю, щоби ужила всього свого впливу на мужа, щоби не допустити до проливу крови між так близькими і дорогими їй народами, німецьким і російським.

Распутін, коли довідався про цей лист, мав заявити, що війна між Росією а Німеччиною неминуча, але вислід її буде страшний. Такий, що про нього годі навіть говорити з царем і царицею. А коли запитали Распутіна, чому саме не можна, він відповів: Бо Росія буде далі істнувати, але не стане царя ні цариці. Це буде війна панів, а не селян. І пани пропадуть. Війна принесе руїну для нас всіх.

СТРАЙК В ЕСПАНІЇ ПОШИРЮЄТЬСЯ.

ГЕНДЕЙ, Франція, 5. лютого. — Відомости, які доходять з Еспанії, доносять, що там поширюється страйк робітників на великі розміри. Робітники не хочуть ніяк погодитися з новим доходовим податком, який стає новим важким тягаром для прибитого й без того бідного робітника. До сього часу ніякий уряд не відважився був накладати податки на заробіток еспанських робітників, бо цей заробіток, як загально відомо, такий малий, що робітник ледви животіє.

ДО ПІВНІЧНОГО БІҐУНА.

БУДЕ ЦЕ НАУКОВА ЕКСПЕДИЦІЯ ПІД ПРОВОДОМ ІТАЛІЙСЬКОГО ҐЕНЕРАЛА НОБІЛЄ. ХОЧЕ ВИСТУДІЮВАТИ ВІТРИ І КЛІМАТ.

РИМ, 5. лютого. — Ґенерал Умберто Нобіле виїхав до Німеччини і Росії, щоби порозумітися в справі нової експедиції до північного біґуна. Ґенерал Нобіле, це той самий, що побудував був аероплян Нордже, на якім перелетів північний біґун в 1926 році разом з Раулем Амундзеном і Американцем Линколном Еллзвортом.

Нобіле заявив, що це буде наукова експедиція. Він осяде в Шпіцберґен і звідтам буде робити проґульки до біґуна та студіювати вітри і клімат, щоби зібрати матеріял, з якого буде можна переконатися, чи можлива воздушна комунікація з Америкою через північний біґун.

ТЕПЕР ПРИЙМАЄТЬСЯ ЧЛЕНІВ БЕЗ ВСТУПНОГО

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918

SUBSCRIPTION RATES. Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА. Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ДУШНА АТМОСФЕРА

Українські імігранти в Америці опинилися по світовій війні в чудним положенню. Все, що вони до того часу тут творили, чим займалися, боліли і сумували, було звязане до того часу майже в цілости зі старим краем. Ми творили дуже мало такого, що не малоб тимчасового характеру, а було звязане тісно з американською землею. Все те було у великій мірі зрозуміле, природне і оправдане та свідчило про велику любов і привязання наших імігрантів до своєї рідної землі, про їх гарну та благородну душу. Та не так склалося як ми гадали. Землі наші в обіймах того ворога, від котрого втікали ми колись до Америки і не диво, що в більшости наших людей відпала охота вертати знова в хижацькі руки того самого ворога. І вони погоджуються звільна з думкою, що тут, на американській землі прийдеться їм вже доживати свого віку, тут залишити придбані за життя матеріяльні добра і свої діти. Ось тут і приходимо до тої точки, яка нас тепер найбільше болить, біля якої крутимося, а якої багато з нас навіть не видить чи видіти не хоче. Бо ми приготовлялися до одного, а вийшло щось цілком противне. Ми хотіли зібрати тут дещо гроша, набрати досвіду, поширити своє знанне і з тим всім і зі своїми дітьми вертати до рідного краю. А тепер виходить, що нам прийдеться тут оставати. Ми думали, що люде зі старого краю будуть далі приїзджати як приїзджали і далі будуть підтримувати українські церкви і наші народні організації, будуть далі читати нашу національну пресу, ходити на віча, на наші національні свята і т. п. Одним словом будуть цілком зрозуміло і природно продовжувати ту роботу, яку ми тут через десятки літ робили. Та вийшов новий іміграційний закон, який перечеркнув всі ті наші побажання. І так ми опинилися серед цілком зміненої ситуації як той корабель серед розбурханих морських филь без керми. І пливемо, хитаючись на ріжні боки, або сидимо на місці, не рухаємося, а тільки душимося в теперішній душній атмосфері, бо те все, що робимо, не вистачає і не дає нам задоволення ні заспокоєння. Душиться кождий, що відчуває ту змінену ситуацію, а носить в своїм серцю давню ідею, що має перед своїми очима далі старий край і своїх дітей, що вже цілком певно тут остануть. І цілком певно задушимося в тій гнилій атмосфері, якщо не втягнемо свіжого воздуха і не оживимо ним нашого національного життя. Українська церква, школа, Січ, Ліга Амер. Укр. Горожан, Обєднанне, українська преса і т. д. потребують отого свіжого воздуха. Одні більше, другі менше, але всі потребують реформи, бо всі дусяться і не достроєні до тої зміненої ситуації, в якій знайшлася по світовій війні українська іміграція в Америці.

НАЦІОНАЛІЗАЦІЯ УКРАЇНИ.

Стараємося по можливости давати безпристрастні відомости про розвій українського національного життя на всіх українських землях. А передовсім доводиться спинятися найбільше над тим, що твориться тепер на Радянській Україні. Це цілком природно, бо там найбільші і найактивнійші маси населення, там зібралися під цю пору кращі національні та наукові українські сили. На Великій Україні національне життя нашого народу розвивається та кріпне на перекір бажанню і стараням сучасної большевицької влади.

Коли ми даємо відомости про зріст національного життя, а передовсім про розвиток української культури, ріжних культурних організацій та інституцій, то цим ми зовсім не даємо признання большевикам. Навпаки, цим ми підкреслюємо, що навіть при таких неприятливих та тяжких умовах, які створило большевицьке панування, український нарід національно росте, шириться та кріпшає. Це є зовсім не доказом того, що большевицька влада сприяє тому розвиткови, але доказом національної зрілости, витревалої та методичної впертости нашого народу в боротьбі за своє краще майбутнє, як народа й як держави.

Коли кому з мудрагелів забагнеться трактувати такі відомости инакше, то це вже не наше діло. Відомо: Спасеному — рай, а скаженому — чисто поле". Наражаючися на ту „небезпеку" зі сторони сих мудрагелів, ми не можемо не подати свіжих новин про український національний розвиток на Радянській Україні.

Підчас боротьби в комуністичній партії опозиція на Україні толку Шумського себе особливо нічим не виявила. Від офіційного партійного курсу вона схилилася головне в бік націоналізму, а не як у троцкістів, до крайне лівого комунізму. Всеж таки й тих то проводирів опозиції вислано поза межі України. Наприклад Шумського, поселено в Петербурзі, де його зроблено ректором університету; Хвильового, письменника та ідеольога гасла „геть від Москви", післано до Берліна, де його похоронено в якусь комісію; решту вислано на Кубань та декуди в Московщину.

Найбільше рухливости з усіх організацій українських письменників проявляє „Вапліте", що випускає свій періодичний орган під цим назвиском та має свою рухливу книгарню. Проти цієї організації виступає друга спілка пролетарських письменників „Плуг", що в літературній вартости стоїть далеко нижче від Вапліте. У Вапліте пишуть українські письменники, що володіють добре українською мовою. Цього не можна сказати про письменників Плуга, що користуються всіма „ласками комуністичної партії, запобігаючи перед нею, а за те має відповідну моральну та матеріяльну підтримку. Вапліте існує і розвивається своїми власними силами, черпаючи соки для себе в українській національній стихії, користуючись впливом серед широких селянських мас і навіть дістаючись до керуючих верств сучасного політичного та державного життя України.

Впливови Вапліте треба завдячити кориснійші умови представництва Радянської України в Москві та в Комінтерні, чому вага України в Радянському Союзі значно зросла, а це є крок наперед у творенню дійсно української держави. Як відомо, минулого року Шумський звернувся був до Комінтерну зі скаргами на московську комуністичну партію та Союзний Совнарком. Комінтерн мав ухвалити, щоби в ньому представництво від української комуністичної партії було на такомуж принципі, як для инших суверенних держав, скажемо Німеччини чи Італії і т. д. Проти цього звичайно виступила гостро московська комуністична партія та її підголоски. Принято компромісову ухвалу, що українська комуністична партія має в союзному представництві свою секцію, яка складається з трох осіб, вибраних комітетом партії. Цим вперше Комінтерн розділив єдину союзну комуністичну партію на дві: московську та українську. Це вже є досягнення, якого не має ніяка инша радянська республика. Мотивовано цю постанову було тим, що українське питання має значіння не лише в Радянськім Союзі, але в цілій Европі, — отже належить до компетенції Комінтерна. Можна ставитися цілковито неґативно до Комінтерна, але всеж те, що Україна тепер в ньому має своє окреме представництво показує, що навіть комуністична Україна поволі сепарується від Москви. Характерне, що затвердження національної політики на Україні по лінії українізації її спочатку перейшло через затвердження Комінтерна, потім через союзну раду національностей і нарешті через Союзний Совнарком, який хоч з квасною міною, а все таки мусів українізацію апаратів на Україні похвалити та українську мову визнати за першу державну мову. на Україні.

Після того рада національностей запропонувала Совнаркомови приділити до України східні українські землі, заселені півтретя міліонами Українців, а також поновити українізацію на Північнім Кавказі. Обидві постанови важні для традиції кордонів з Московщиною, а на Кубані крім того можемо осягнути переваґу українського елементу, коли розмовиться та маса Українців, які зденаціоналізовані були в часи царату.

На Україні почав виходити педаґогічний журнал „Новим Шляхом", що має вести провід у процесі українізації школи. Мають просунути на Кубань українське кіно та видавати, побіч з українською газетою в Ростові, другу українську газету в Катеринодарі. Поволі Катеринодар стає столицею українського національного руху не лише на Кубані, але й на всім Північнім Кавказі.

Там же в Катеринодарі вже закладений український державний театр, що буде пересовуватися по всій території Північного Кавказу, роблячи свою національну місію. Катеринодар разом з Ростовом є найголовніші міста, де найбільше розвинулась русифікація, а тому утворення там українських національних осередків має велике значіння для розвитку українського національного руху на тих землях.

На самій Україні процес культурної сепарації від Москви чим далі, тим краще поступає. Цікаво, що питомі Москвини найменьше ставлять спротив українізації; Жиди-партійці виконують накази партії слухняно і також українізуються. Найбільші вороги це Жиди-торговці та ті, що вважають себе „рускімі" а в дійсности боріґени України, або звичайнісенькі Малороси. Таксамо неґативно ставляться до українізації нащадки ріжних русіфікованих урядовців та представників вільних фахів: лікарі, аґрономи, інжиніри та инші.

Робітництво вже різко поділилося на українське та неукраїнське. При тім кількість українського робітництва поволі зростає, а „руського" зменьшується. Також діти робітників, що ходять до українських шкіл, приспішують українізацію своїх батьків.

Отже українська національна стихія, хоч і з великим напруженням, хоч і повільно, але уперто й методично заливає Україну та наповнює її культурне життя національним змістом. Не можна цього сказати про економічне, та політичнодержавне життя України. Тут большевики ще міцно тримаються на своїх русоцентричних єдинонеділимовських засадах.

В. Кедровський.

1917 РІК.

(28)

На зїзді я був обібраний до складу редакційної комісії, де довелося багато працювати при редаґуванню резолюцій зїзду. Тому, що в редакцію майже в кожню з них вложено багато моїх думок, а деякі з них цілковито належать мойому перу, я попробую розшифрувати той дійсний змисл, ті наміри, ті надії й той шлях практичної праці, що мусіли накреслити ці резолюції виконавчому органови зїзду (Військовому Ґенер. Комітетови). Звичайно, резолюції ці є відбитком тих думок, що панували в редакційній комісії як відбиток настроїв і намірів цілого зїзду. На зїзд прибуло 2414 делеґатів, представників від 1,732,444 організованих вояків-Українців. З них 65% прибуло від фронту, і 35% від частин запілля. Післані вони були 2008 організаціями, що охоплювали всі фронти, фльоти та всю величезну територію бувшої російської імперії. Поділялися вони так: а) **Запілля:** від Петроградської Округи 72 орг.; Московської — 128; Мінської — 37; Казанської — 63; Двинської — 9; Омської — 1; Донщини — 1; Іркутської — 1; Терської области — 1; Туркестанської области — 1; Фінляндської републики — 1; Київської Округи — 291; Одеської Округи — 55; б) **Фронти:** Північний — 244 організації; Північно-західний — 93; західний — 209; Південно-західний — 685; Румунський — 62; Фльота та инші — 54. Таким чином на зїзді були голоси від 1347 організацій фронту, та 661 запілля. Звичайно, перше й основне завдання зїзду було намітити й твердо окреслити ті шляхи, що мусять привести до найскоршого створення міцної української національної армії. Для того впершу чергу треба було зібрати в певні військові одиниці всіх тих вояків-Українців, що визнали себе синами українського народу та відчули величезне, непереможне бажання служити в своюму національному війську, щоби славу борців-вояків нести своюму рідному краєви-Україні, а не якомусь чужому незрозумілому імені, імені, що убивало національну душу кожного свідомого Українця — Росії.

Не булоб зовнішньої війни, питання українізації армії революційним шляхом можна булоби розвязати досить легко й швидко. Але була війна, хоч і не українським народом розпочата, то ні в Центральній Раді, ні в Ґенеральному Комітеті, ні серед членів зїзду, або навіть самої військової маси, навіть на одну хвилину не ставало питання про можливість ослаблення фронту, або припинення на ньому боротьби Українців-вояків. Навпаки, майже всі рахували обовязки, приняті перед союзниками ще царським урядом, обовязками й для України. Нарід-лицар ні на одну хвилину не допускав можливости, щоб він зрадив союзників бувшої Росії, частиною якої він був раніше. Тому всі її міжнародні договори рахував обовязковою для себе спадщиною. Отже звідси і повстав основний напрямок постанов другого військового зїзду: з одного боку рішуче домагання й боротьба з московським урядом за утворення української національної армії, а з другого боку, боротьба ця ні в якому разі не повинна була порушувати боєздатности фронту.

Таким чином резолюції, а це була підстава роботи Ґенерального Комітету, поставили перед ним завдання: плавати між Сцілою й Харібдою з одного боку, а з другого боку дали в руки ворогів організації української армії такий козир, як „непорушність та інтереси фронту".

Навіть уже на самому зїзді, при обговорені одної з резолюцій, виступив з промовою проти неї капітан Слівінський (пізніще начальник Ген. Штабу за гетьмана). Він мотивував свій виступ проти тим, що переведення її в життя може порушити інтереси фронту. Це була справа українізації залог на Україні. Тому, що промова його знайшла співчуваючий відгук серед деяких членів зїзду, я виступив з острою критикою арґументів капітана Слівінського й знову мусів підкреслити, що „якби п. капітан не проспав, або краще розумів українську мову, то він ясно побачивби, що всі постанови зїзду й резолюції, запропоновані йому редакційною комісією, всю свою увагу звертають на те, щоб, українізуючи армію, не порушувати її боєздатности". Лише така заява заспокоїла зїзд і дала можливість без дальших балачок голосувати й приняти резолюції. Цим випадком характеризується настрій зїзду щодо інтересів фронту.

Отже тому на зїзді так яскраво викреслилася подвійність вимог його постанов. З одного боку, рішуча боротьба з тимчасовим урядом за автономію України й обіцянка та намір рішуче підтримати Центральну Раду в її домаганнях, а з другого боку, обережна поведінка щодо творення національної армії, яка безперечно потрібна була, щоби обіцянки підтримки не залишилися лише голими обіцянками. Ці глибокі противоріччя, ці контрасти та оборона власних національних інтересів, а тому й протилежність їх інтересам русоцентричного петроградського уряду з одного боку, а з другого боку збереження фронту для продовження війни, цілком відповідало інтересам російського уряду, ворожого українському національному відродженню. Це склало надзвичайно заплутану ситуацію, при якій дві сторони, що вступили в боротьбу між собою не на життя, а на смерть, мусіли в одній точці йти поруч. Але точка ця була в той час для обох сторін на стільки важною, що в жертву їй приносилося ними багато принципових вимог, особливо Українцями, тому кой як щастило досить довго зберігти єдність зовнішнього військового фронту.

Треба зазначити, що й питання українізації армії, або вірніше: творення української національної армії, на перших своїх кроках повстало головно з мотивів необхідности збереження боєздатности бувшої російської армії. Бо в початках революції майже ніхто з Українців не гадав, що українському визвольному рухови Московщина поставить такі тяжкі перепони, проти яких доведеться боротися збройною силою. Дійсність показала, що ми дуже помилялися, за що гірко довелось розплачуватися потім.

З початку революції 1917 року Українці були певні того, що революційно-демократична Московщина не буде йти по стопах старої самодержавної сатрапії в її відношенню до т. зв. „інородців", а в тім числі й до нас, Українців. Більше того. Більшість гадала, що російська демократія щиро й отверто піде назустріч цілковито природним бажанням всіх народностей бувшої імперії та почне перебудовувати „вязницю народів" у федеративну демократичну републику. Для кожного, не засліпленого руссоцентралізмом, не засліпленого ганебною ідеєю панування над другими народами, ясно було, що Росія демократична може існувати лише на дійсно федеративних підвалинах.

Цього не хотіла й не могла зрозуміти московська демократія. Тому вона найрішучіще виступила проти домагань „дрібних" народів, які, на її думку, в пні руйнували базу російського імперіялізму.

* * *

Отже, хоч і помилково рахуючи в початку революції, що нам національна армія ледво чи буде потрібна для боротьби з Московщиною, все таки українські національні елементи у війську стали на шлях творення української національної армії. Вона, по думці організаторів її, потрібна була для того, щоби: 1) не дати Україні впасти в анархію; 2) урятувати хоч свій рідний край від чужоземної навали і 3) дати можливість завчасно евакувати в певнім ладі міліони неукраїнського військового елементу, який при демобілізації мусів перейти через терени України.

(Дальше буде.)

Шпачок.

ПАНСЬКОВАТИЙ ЗЯТЬ.

Жила вдова Катерина, була богачкою, бо господарство було велике. Розкішні будинки, гарна худібка, бо небіщик Ілько, чоловік Катерини, був дбайливий, челядь трималася, бо Катерина, хоч богачка, не була лукава жінка.

Діти не велися, як звичайно у богачів; виховалась одна тільки донечка, Варварця, яку у селі прозвали „Булочка". Певно тому, що Варварця була біленька, гладонька.

Сватались до Варварці порядних господарів сини та Катерина зручно їх відпихала. Їй бажалося для своєї плеканочки панськоватого мужа. Ця думка вбилася клином Катерині в голову і ані на хвилину з голови не вилазила.

Панів у місті — хоть гать гати! Шевці, кравці, столярі, кушнірі, боднарі, ковбасники, та Катерині хотілося якогось з „вищих" з уряду.

При помочі накомих жидків зазнайомилась Катерина з одним молодиком „секретарем". Не був він ніяким секретарем, тільки помічником маґістратського писаря, але жидки перед Катериною величали його „секретаржом" і це Катерині дуже подобалось. — Хлопчисько був вдатний, мав буйну чуприну, дивачно зачісувався, а черевики, хоть з прищіпками, але виглянцовані.

Як перший раз жидки представили Катерині „пана секретаржа", то вона з радощів мало в долоні не плеснула. Випили могорич, „пан секретарж" оказався не гордий, пив, як гуска воду, і днижівку і гарак, закусував спритно, а врешті

(Докінчеке на стороні 3-тій).

ВІДГУКИ ДНЯ

Українізують, та не все.

Цікаві річи можна надибати і то часто по процензурованих виданнях панів володарів України. В „Червоній Газеті” з 6. січня с. р. вміщено фелетона, в якому автор розказує про ліквідацію неписьменности. Під веселим тоном фелетона досить мистецькі прикрито скарги.

„Торік при Анастасієвській українській школі був український лікнеп (ліквідація неписьменних). Працював добре, все, як слід. Навчав рідною мовою хліборобів. Всі були вдоволені ним”.

Але на другий рік не було вже лікнепу, а зявився лікбез (ліквідація безграмотности).

„Надіслали вчителя з району. І тому, що учитель не знав по українськи, вчили по московському. Думаєте, не було українського вчителя в станиці?” — патетично вигукує фелетоніст.

„Е ні! Просто комусь захотілося „провести свою національну політику” і хліборобів зачали навчати російською мовою.

Потім цю справу розглядав український актив та найшов, що це не політично (добрий вираз!), не педагогічно та не доцільно, а у відповідь вислали „резолюції”.

Слиш, та брось!”

Хоч газета й додає, що справу має обговорити партосередок та намняти хвости „слиштабросам”, але не упевнено звучить голос фелетоніста.

Наші „сусіди” всюди однакові.

Дивіться! Де Кубань, а де Ляхи — а метода все одна.

„Nowy Świat” з Ню Йорку хвалиться, що Польща стоїть на другому місці щодо вивозу дерева, але не говорить, звідкіля вона те терево бере.

Наслідком „такої дурної” господарки була повінь у Галичині і тисячі наших людей поруйнувалося.

Чи не вартаб було „Руському Селянинови” звернути пильніще увагу на такі факти, а не вихвалювати ляцьку кавалерію та сумувати за шкапою „голови панства” без джентельменів.

Не пошкодилоб!

Чуже під лісом бачить, а свого під носом не чує.

Є тут у Ню Йорку газетка, що „Новим Миром” прозивається. Виходить на тиждень раз і як звичайно „орган” бажаючих володіти усім світом газетка ця не забуває й Українців. Часом містить цікаві відомости. Наприклад: „Україна со своїми громадними естественними багатствами еще і сей час являеться приманкой для близких ее границам капиталистических государств”.

Гарно пишуть. Тільки чому не згадують, що й комуністичні государства теж не від того, щоби посунути в український пшеничний шпихлір

Є й свої „сусіди”.

Від якогось часу пан посол дуже остро нападає на большевиків. Гнівається він на них дуже, так що біднякам аж голова сохне, що їм нападеним робити.

Але най вони там собою журяться. На те й кобила велику голову має, щоби мати чим журитися. Нам до цього не діло, бо ось у нас своя журба. Пан посол загнівався й на нас (ох лишенько!). Каже на нас пан посол:

„А „Свобода” робить тій сволочи фальшивий „адвертайзмент”.

З жури ми й не знаємо, що властиво сказав пан посол. Що се значить „робити комусь фальшивий адвертайзмент”? Чи пан посол хотів сказати, що Свобода хвалить большевиків, а не думає їх хвалити? Колиж так, то чогож пан посол се бере так особисто?

Чи може пан посол хотів сказати, що Свобода хотілаби похвалити большевиків, але робить се так незручно, що зі сього виходить большевикам тільки шкода Колиж так, то чого пан посол так дуже гнівається, що Свобода, не хотячи, большевикам напакостила

Один тільки закид правдивий і до цілі. А саме, як пан посол закидує Свободі, що вона адвертайзмує сволоч. Тут він уже підняв справді поважний закид. Справді Свобода в добрій вірі деколи сволоч адвертайзмувала.

Га! На те ми люди, щоби помилятися.

„ЧУДА” МАЛЯЙСЬКИХ ЧАРІВНИКІВ.

У життю уроженців судайських і маляйських островів відграють велику ролю медісінмени, чарівники. Чарівник, так вірять тубильці, має надприродну силу. „Дугун” (так тубильці називають чарівника) фігурує „офіціяльно” як лікар, що своїх пацієнтів лічить зіллям і ріжними ростинними соками. Уроженці вірять, що чарівник має „ельму”. „Ельму” значить стільки що „розуміння надприродних сил”.

На думку тубильців є „ельму” у відношенню до всякої киттєвої появи. Так приміром має „ельму”, хто робить убогого богачем, богача вбогим, божевільного здоровим, видючого невидючим і т. д. І на всі недуги має „ельму” гой, хто лічить або спричинює недуги. Має „ельму” той, хто любов розпалює або охолоджує, вбиває або оживляє мертвих, спричинює пожежі, зливи, повені, землетруси, доці, нещастя — словом є сотки „ельму”, якими розпоряджає всемогучий „дугун”. Самозрозуміле, що чарівника такого дуже поважають тубильці. Таксамо ясне, що чарівник не служить своїм землякам безплатно, з любови ближнього. За всяку услугу муситься йому платити і то наперед.

Справжній „дугун” розпоряджає лише одною верствою „ельму”, займається роботою, що не належить до його ділянки. Чари переводить чарівник у темному просторі, з ріжними церемоніями. Найчастіше звертаються до чарівника, щоби поміг пімститися на ворогах. Чарівник кидає яйце в напрямі, де мається відбути пімста, а при цьому говорить якісь слова, що ними взиває пімсти богів. Той, що хоче пімсти на ворогів, платить тепер чарівникові і може бути певен, що пімста станеться. Але і чарівник знає, що ті його церемонії не богато пошкодять ворогові. Тому після тої церемонії зачинається справжня праця, при якій чарівник послугується отруями. З ріжних ростин робить чарівник отруї, часто дуже небезпечні. Є тут отруї, що спричинюють біль голови, червний нежит, чираки у внутренностях, ріжні шкірні недуги і т. д. Насіння ростини катюбанк спричинює легке божевілля. Чарівник за посередництвом помічників мішає до страв котрусь із таких отруй; о все діється потайки і несподівано, а східні народи вміють держати в тайні, що треба. Отже це чудо „пімсти” не є ніщо інше, лише звичайне троєння людей. Цікавіще „ельму”, що робить чоловіка богатим. Впливу того „чуда” ще ніхто не зазнав на собі, всетаки тубильці сундайських і маляйських островів вірять у нього. Цей лік на збогачення називається „ельму кобенуґарам”. Хто хоче забогатіти, мусить по приписам чарівника кождого понеділка і четверга з ночі бігти нагий довкола своєї хати. Мусить робити так довго, доки змія не знесе в його хаті великого золотого яйця. Це золоте яйце він може продати, але нікому не сміє сказати, відкіля має його. Інше правило каже, що хто хоче бути богатий, мусить що тижня зїсти одного півня (когута) сирого ще й з пірям. Але не всі чарівники є звичайні обманці. Деякі займаються поважними річами. Подорожник Ернст Зборай, який довго жив між тубильцями сундайських і маляйських островів, розказує цікаву пригоду. Він підчас подорожі Червоним морем згубив перстінь, що впав йому у воду. Звернувся до одного „дугуна”, щоби сказав, де він загубив перстінь. Чарівник узяв зеркальце і заглянув у нього та сказав Збораєві, хай вважає, що він говорить. Чарівник хвилю глядів спокійно у зеркало, а потім став говорити: „Сося біат капаль акі” — „бачу оден корабель” — „Де?” — спитався Зборай. — „На північнім заході”. — І дійсно, Червоне море було від них на північнім заході. — „Перстінь упав у воду, більше його не бачу...” — Шукай його — сказав Зборай. Лице чарівника змінилося, великі каплі поту вкрили його тіло. „Бльот лі-ят...” — „Не бачу його” — сказав чарівник. „Є дуже богато риб”. Нараз голосно скрикнув і зеркало йому впало з рук. Пробудився з гіпнотичного сну. А саме чарівник загіпнотизував сам себе і в гіпнотичнім сні шукав перстеня. Зборай бачив більше таких випадків, крім богато обманства, яких чарівники допускаються на тубільцях.

(Докінчення зі ст. 2-гої).

ПАНСЬКОВАТИЙ ЗЯТЬ.

Катерина запросила його дуже сердечно на неділю до себе в гості, обіцяючи прислати по пана фіру.

„Пан секретарж” обіцяли, що прийдуть, що люблять село, бо нема стільки смроду, як у місті і щаслива Катерина відїхала домів.

В дома потішила Варварцю, що вишукала для неї мужа як ляльку, тай до цього не ось швець або ковбасник, а сам „пан секретарж” від маґістрату, що пише супліки, дупліки, рекурси і всіляку всячину. „Вже пару разів і до самого міністра писав” — з гордістю говорила Катерина.

Варварця була потульна дівчина, у всьому годилася з мамою. У суботу перед щасливою неділею наставала Катерина на слуги, щоб всюди був лад, порядок, бо завтра приїдуть гості, пани з міста. Сама замітала вечірком просторе подвіря, навіть браму умила, щоб була чиста.

А там у місті у цім самім часі „пан секретарж” — прогнаний з маґістрату за якісь штемплі, що прилипли до рук „пана секретаржа”, хоть він тому може і не винен, бо-ж усякий знає, що штемплі з одного боку липкі — сидів без сорочки, бо пані майстрова, у якої „пан секретарж” мешкав „контем”, прала сорочку, а другої у „пана секретаржа” не було.

Та ніч усе закрила.

У неділеньку раненько виправила Катерина слугу-парубка найгарніщими кіньми по дорогого гостя до міста.

— Заїдеш до Файбіша, а він дасть знати цему панови, який має до нас приїхати — наказувала Катерина парубкови.

Не йшли цеї неділі до церкви ні Катерина ні Варварця і служниці зістались помагати ґаздині. Зарізали курочку, наварили пирогів, приготовила Катерина сметани, ну, тай випити, бо ще як була у місті, то набрала у Файбіша і розольки солодкавої, і анижівки, тай за гарак не забула.

Порається Катерина та що хвилини споглядає на браму, чи їдуть гості. Варварця свіжими квітками прибрала святі образи, помагаючи мамі заглядати через вікно.

Приїхали! „Пан секретарж” і ще якийсь старший віком пан. Був це швець, у якого „пан секретарж” випросив на цей раз цілих непблатаних черевиків, а осторожний шевчина, щоби часом черевики не пропали, поїхав разом, аби після гостини привезти назад до міста „пана секретаржа” та здіймити з його ніг свої черевики.

Почалася гостина. „Пан секретарж” говіркий, оповідає, які то він вже страшні репліки писав, потрясає буйною чуприною, другий „пан” притакує і поправляє, усе йде гладко, бо Катерина масла не жалувала.

Щезла курочка; порожна і велика миска, яка була повнісенька пирогів і то з чубком. Смакує гостенькам, радіє Катерина. Спорожніла фляшка з анижівкою і з гараком, закусують пани розолькою і співають: „Ти пуйдзеш гуром” — улюблена пісонька цього рода „панів”.

Викарабкалися гості ізза стола, щоби вийти на „люфт”. Швець, хоть пяний як швець, таки добре витріщив очі на велику господарку Катерини, а відійшовши подальше від хати, каже до „пана секретаржа”:

— Ясю! Нех це ясни шляк трафі, яке ти маш щенсце! Таж тутай велькі майонтек! Берж, кеди глупя баба дає! А дзефчина хоць проста, але пся креф ладна.

Та „пан секретарж” не вислухав добре, бо гостинна надвишка домагалася звороту.

За шопою надкинув докучливий тягар, аж поблід бідачисько. Пішли у сад, полягали під тінистою яблінкою. Свіжий воздух відсвіжив „пана секретаржа”, та за якийсь час пішли пани знов у хату, бо швець „сярчистими пйорунами” наклоняв Яся до заручин.

На це Катерина тільки чекала, а Варварця на запит шевця відповіла: „Як мамуня скажуть”.

Заручини пішли гладко. За маєтком від „пана” Катерина не розщибалася, бо по її думці „пан” сам собою маєток.

Умовилися, що в четвер Ясьо привезе свою метрику і понесуть на заповіди.

І знов післала Катерина фіру по „пана”, бо як же „панови” йти піхотою. — Приїхав Ясь із шевцем, привіз метрику, понесли вечірком на заповіди. Місцевий священик відкликав Катерину на бік та став її опамятувати: „Не губіть своєї одинокої дитини за якогось пройдисвіта. Він не правого ложа, стидно буде для вас, як будуть заповіди голоситися. Якби покійний ваш муж жив, він ніколи на щось подібного не позволивби”...

Але Катерина з обуренням відповіла: „Я мама своїй дитині, я так хочу і так має бути!”

Списав священик протокол, підписав швець як свідок і брат Катерини, заплатила Катерина, що належиться, когута брат Катерини віддав, по звичаю, до кухні і пішли домів.

У неділю після проповіди священик голосить заповіди.

— Наміряють вступити в стан супружеський слідуючі особи: Ян Підскакевіч, нешлюбний син бл. п. Ядвіґи Підскакевіч, молодець літ 24, римо-католицького обряду, діурніст, замешкалий в Куликові під ч. д. 348, вільного стану, з Варварою Вабяк, донькою законновінчаних родичів бл. п. Ілька Вабяка і Катерини з роду Тулик, дівчиною тут замешкалою під ч. д. 49, літ 18, греко-кат. обряду, заповідь перша. Хто би знав яку перешкоду між цими молодятами заходячу, прошу дати знати до уряду парохіяльного...

Прогомоніло...

Але і загуділо. Богато людей вийшло з церкви, щоб осудити ненадійне. Особливо свояки покійного Ілька, близші і дальші, не чекаючи кінця богослуження, а Катерини у церкві не було, пішли до неї негайно, щоби бабу спамятати, аби не робила ганьби небіщикови та його родині.

Та Катерина скоро цих гостей відправила з цим, що їм „засі” до неї і до її доньки, та ще пострашила, що зять, як всмалить супліку, то ще за бунт проти нього до кримінaлу підуть!

Свояки сплюнули і відійшли.

А Ясь попросив „мамці” Катерини, що вже зараз перебереться сюди, бо ніби не може жити, як не бачить „Варці” і „мамці”. По правді, то Ясь не мав чим жити у місті.

Ще раз пані майстрова, як будуча „старосціна” Яся, випрала вечірком сорочку пана молодого, висушила, рано Ясь убрався, прийшла фіра, Ясь усі маєтки вложив на себе, а стару гармонію у пуделко, сів на фіру і приїхав на „стали побит”.

Ясь їв, пив і спав, а Катерина з Варварцею ранками ще і вікна у світлиці. запасками заслонювали, щоб часами погана муха не перервала панови солодкого сну.

Знала Катерина, що з пана ніякого пожитку не буде, бо-ж пан не вміє косити, жати, вязати, молотити, орати, сіяти, а помимо цього забаганка зятя „пана” не попускала її ані на хвилину.

Готовились до весілля. Зарізали великого годованого пацюка, дворічного бичка, бо-ж то не бідне весілля, а богацьке.

По трунки іздив Ясь до міста, по такі „делікатніщі”, а звичайної смердюхи набрали у місцевій коршмі, згодили музикантів, дала Катерина тихцем гроші Ясьови на нове убрання, на нові черевики, бо якось ніяково йти до шлюбу у черевиках з латками. Купив собі Ясь і білі рукавички, бо як же? Пан, то пан! Запросив Ясь з міста „колеґів” цілу громаду.

Почалося весілля. Грають музиканти. Наїзджалось гостей панськоватих тьма, бо-ж завтра шлюб „колеґі” Яся. — Де які були мулярі, шевці, та инші, які себе до панів зараховують, — усі приїхали.

Забавлялись, аж земленька дудніла.

Та коли Ясь Підскакевіч „раював” у Катерини пару неділь до весілля і такого солодкого раю надіявся по весіллю на ціле життя, у куликівськім маґістраті переводив повітовий уряд ревізію, яка відкрила крадіж облігацій і инших вартісних паперів, а також готівки.

Всі урядники висловили підозріння на Яся Підскакевіча, який був якийсь час помічником маґістратського писаря.

Поручено жандармерії доставити Яся до слідчого переслухання.

Коли тільки численна весільна дружина приблизилась до церкви, ненадійно зявився непрошений дружба з залізною свічкою, цебто жандарм, і без церемонії приступив до Яся з таким коротеньким благословенством:

— В імени права — арештую!

Ясь почав шарпатися, що то певно якась „помилка”, але немилосердний найновіший дружба вийняв з торби такі перстені, у яких і пани не йдуть до шлюбу, загнув Ясьови руки так по панськи назад, як пани звичайно загинають, заложив ці перстені на обі рученьки пана молодого та якось так, що обі руки купи трималися.

— Наперед! — крикнув жандарм і Ясьо замісць до церкви, помандрував до свого міста і то пішки, без дружбів, без музик.

Ще обернувся до Катерини з просьбою: — Мамцю, дайте фіру!...

Катерина вдала, що не чує.

Розвиднілось небозі у голові, що стрілила дурницю.

А Варварця заливалась ревними сльозами, бо... Ясьо жив пару неділь разом...

Підскакевичеви була доказана крадіж і його засудили на чотири роки криміналу, а в селі, у чесній родині, задля нерозумної забаганки нерозважної жінки, прийшов на світ новий безбатченко, якого село так і прозвало Підскакевичем.

Бідна дівчина не оперлась покусі „пана”, бо цій покусі потурала власна матір, яка забила дитині голову гонорами „пана секретаржа” та важністю його суплік, реплік і дуплік, про які ледви мав поняття і сам вибраний Катериною на зятя „пан”.

ДЕЩО ПРО ДОМАШНЮ МУХУ.

Під зиму гине нам з очей на довгий час муха, та докучлива домашня язва. Та як лише весняне сонце пригріє, зараз зявляється цей „найвірніший" товариш людини. Домашня муха (musca domestica) належить до двокрилих. Кождий її орган то дійсно найдосконаліший прилад — тим дивніший, що життя її таке коротке. За кождим зимнішим подихом гине богато мух, а сильніші ховаються, щоби не замерзнути, до кутів, стайні й огрітого мешкання. Вони западають на зиму у позірну смерть, а будяться, як потепліє, до нового життя. Ті „зимуючі мухи" з весною є родичами нової генерації мух. Дивуватися треба, як тих небогато мух скоро і масово розмножуються. Одна самиця зносить нараз 150—200 яєць, а генерації слідують одна за одною. Обрахували, що потомство одної мухи виносить около 120 міліонів мух за одно літо.

Язва мухи була би ще страшніша, колиб численні її вороги не здержували страшної її плідности. Найстрашніше нищить муху замора муша (рід плісни — Empusa muscae). Осінню часто видно на стінах і шибах роздуті, неживі мухи, вкриті наче білавою плісню. Це жертви тої галапасної плісни. Домашня муха зносить яйця найчастіше на смітнику, на кухонних відпадках і вохких місцях. Щоби з ячечка повстала справжня муха, на те треба около 30 днів. Муха дуже рухлива, метка, а так сказати — кпить собі з права тяжкости. Лазить собі по стелі чи по гладкій шибі і не впаде. Як то можливе? Загадку цю розвязав мікроскоп. А саме муха має на кождій з трох пар ніжок між пазурчиками по дві „причіпки", все вохкі. Завдяки їм усе вдержується на найгладших шибах. Часто бачимо, як скоро мухи запримітять принесену до кімнати страву; як стій злітається ціла хмара мух, щоби попоїсти собі. Яким змислом руководяться вони: чи знаменитим зором сітчастих очей (око мухи складається з якої тисячки очей) чи нюхом? Здається, що передовсім нюхом, бо навіть закриту страву зараз вислідять. Ссавце то найцікавіший орган мухи, виповнене дрібоценькими каналиками. Плином, який муха випускає, розпускає цукор і ціпкі страви, бо може кормитися лише плинними.

Мухи не є зовсім перебірчиві. сідають навіть на найобридливіших предметах, а що перелітають без відпочинку на іншу страву, легко її занечищують. У цьому саме міститься найбільша небезпека для людей. Домашні мухи, щоправда, не кусають. отже не можуть защіпити заразнів безпосередньо до крови, як це роблять маляричні комарі, але можуть не менше поширювати епідемію. На волосках свого тіла, головно на мохнатих ніжках, переносять ріжні заразні. Крім того стверджено під мікроскопом у каналі кормового проводу часто ячечка галапасів, як прим. солітера, глистів, бацилі тифу, холери, сухіт, а також інші мікроби, які розносить із відходами.

Задля тої небезпеки треба нищити мухи немилосердно, передовсім у сусідстві шпиталів і бактеріольогічних заведень, а також підчас пошестей. Мешкання слід чисто удержувати, вибілювати, дезинфекціонувати чи то спеціяльними апаратами чи лише терпентиною. І то треба нищити їх завчасу.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК

МІТІНГИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

РОСФОРД, О. Бр. св. Михаїла, від. 85, повідомляє усіх своїх членів, що на річнім мітінгу дня 11. грудня 1927 вибрано слідуючий уряд на 1928 рік: Петро Маховський, предс.; Михайло Денько, заст.; Ігнатій Кушнір, кас.; Дм. Копина, заст.; Николай Проць, секр.; Леон Бобак, заст.; Д. Бобак, А. [illegible] і Мих. Войцер, контрольори; Андрій Теплий, надз. хорих. Мітінги будуть відбуватися в сали Укр. Народ. Дому, в першу неділю по 10-тім, в годині 2-ій пополудни. — Н. Проць, секр.

КЛІВЛЕНД, О. Бр. св. Василія Вел., від. 364, повідомляє усіх своїх членкинь, що мітінг в справі жінок-членкинь відбудеться в неділю, 12. лютого в гали церковній. Проситься кожду членкиню явитись на сім мітінгу, бо будуть рішатись важні справи для жінок; рівнож кождий член має рішучо явитись на сім мітінгу, бо буде загальний спільний мітінг. — Ів. Кухта, предс.; Ів. Бец, кас.; Й. Бищь, секр.

ГАМТРАМК, МІШ. Тов. ім. Маркіяна Шашкевича, від. 94, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що збори відбудуться в неділю, дня 12. лютого, в годині 2-ій пополудни, в гали Укр. Хати, 2240 Грейлінг ул. Проситься членів прийти на час, а довгуючі повинні вирівнати свої залеглости. Члени, котрі ще не зложили жертви на Сиротинець, повинні старатись по своїй можности зложити свої жертви. Члени, котрі мають діти понад 10 літ віку, мають подати свої адреси, щоби можна вислати їм діточий магазин. — Ів. Чайковський, пр.; Лев. Білик, рек. секр., 2290 Danforth Ave., Hamtramck, Mich.

КЛІВЛЕНД, О. Бр. св. Ап. Петра і Павла, від. 102, повідомляє усіх своїх членів, що місячний мітінг відбудеться в неділю, дня 12. лютого, зараз по Сл. Божій, в гали церковній при В. 7-ій ул. Тому, що є дуже важні справи до полагодження, кождий член повинен явитись; неявившийся заплатить кару 50 ц. Тут подаємо адреси урядників, котрі кождий член повинен собі запамятати: Йосиф Сенчина, предс., 4617 Gifford Ave.; Дмитро Дорош, кас., 2346 W. 5th St.; Николай Руська, секр., 9114 Fuller Ave.

ПІТСБУРГ, ПА. Тов. Рогатинщина, від. 396, повідомляє усіх своїх членів, що мітінг відбудеться дня 12. лютого, в 6-ій годині вечером під ч. 142 Orr St., Soho. Проситься усіх членів явитись на мітінгу, бо будесь вибирати председателя і касієра, бо ті, що були вибрані, зрезигнували. Є ще й другі важні справи до полагодження. Коли їх не полагодиться на сім мітінгу, то ми будемо змушені спровадити головного урядника У. Н. Союза. Не явившийся член буде караний після статута. — П. Береза, секр.

ЧЕСТЕР, ПА. Подається до відома, що Бр. Сош. св. Духа, від. 23, відбуло свої річні збори на котрих вибрано слідуючий уряд на 1928 рік: Іван Стецик, предс.; Василь Гарасим, заст.; Петор Міхайлиця, секр. фін.; Іван Туригайло, секр. рек.; Николай Проць; скарбник; Теодор Сорока, заст.; Николай Броницький, Василь Гарасим і Дмитро Перчак, кастрольори; Теодор Марцішин, Данило Бреус і Мих. Куріца, доз. хорих. Збори відбуваються в другу неділю по першім, в льокали шкільнім, 2617 W. 3rd St., в годині 1-ій попол. — Петро Міхайлиця, писар.

КОТСВІЛ, ПА. Тов. ім. Богд. Хмельницького, від. 248, повідомляє всіх своїх членів, що місячний мітінг відбудеться в неділю, дня 12. лютого точно в 12-ій годині в полудне. Проситься всіх членів прибути на час, бо є дуже важні справи до полагодження. — Йосиф Урбзи, голова; Панько Гурчин, скарбник; Михаїл Пик, секретар.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. Вільні Козаки, від. 316, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в четвер, 9. лютого, в год. 8-мій вечером. Проситься усіх членів явитись на сі збори. Пригадується тим членам, котрі еще не зложили жертви по доляру на Сиротинець за рік 1927, щоби старались вже зложити. Члени, довгуючі місячні вкладки за рік 1927, мають явитись на сі збори і вирівнати ці залеглости; в противнім разі будуть суспендовані. — Ол. Луців, предс.; С. Новак, кас.; П. Ладовський, секр.

ЩИКАГО, ІЛЛ. Бр. св. Юрія, від. 379, повідомляє усіх своїх членів, що мітінг відбудеться в неділю, дня 12. лютого в гали парохіяльній при Оклей і Райс ул., сейчас по Сл. Божій. Проситься членів прийти на сей мітінг, бо є важні справи до полагодження. Довгуючі члени, коли не вирівнають залеглостий, будуть суспендовані. — І. Нагірняк, предс.; В. Пилипів, кас.; М. Демків, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. Зап. Січ, від. 67, повідомляє своїх членів, що місячний мітінг відбудеться в 2-ій годині попол., дня 12. лютого, в гали парохіяльній, 303 Гудсон Евс. На той мітінг кождий член обовязаний прибути, бо є важні справи до полагодження. Напоминається довгуючих членів, щоби вирівнали свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. Уряд на 1928 рік зістав вибраний як слідує: А. Бабій, предс.; І. Хороший, заст.; Мих. Антонів, секр.; Н. Сорохтей, заст.; В. Пукіш, кас.; О. Чолій, заст.; М. Микитинський, Д. Федоркин і Д. Сподарик, контр. комісія; Г. Гладак і Ящь Шихворот в міеті, П. Кушлик на вест. евни; Петро Псюк, Мих. Яніцький, прапорщики; Кость Будяк, госп. галі. — В. Пукіш, предс.; Мих. Антонів, секр.

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА. Подається до відома членам Тов. Єдність, від. 163, що мітінг відбудеться в неділю, 12-го лютого, в год. 1-ій пополудни, в гали Укр. Горожан, 847 N. Franklin St. Проситься усіх членів явитись на мітінгу на час, бо є дуже важні справи до полагодження. — Мих. Паранич, секр., 133 N. Orianna St., Phila, Pa.

ДІТРОЙТ, МІШ. Бр. св. Івана Хр., від. 292, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що збори відбудуться в неділю, дня 12-го лютого в гали церковній при Кліперт і Едвард, точно в годині 1.30 попол. Просяться тих членів, котрі ще не зложили ніякої жертви на Сиротинець, нехай будуть так добрі і принесуть на сей мітінг. Довгуючі члени, коли не вирівнають своїх залеглостий, будуть суспендовані. — Ів. Форись, предс.; Володимир Візничак, секр.

РОМ, Н. Й. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 121, повідомляє своїх членів, що мітінг відбудеться дня 12. лютого, в гали F. Klara, 225 S. Washington. Проситься усіх членів прийти на сей мітінг і полагодити справу будови У. Н. Дому в Ром, Н. Й. Кождий член має подати свою адресу і принести з собою книжочку платничу в котрій позаписується місячні вкладки. Не явившийся член підлягає карі 50 ц., а урядник 1 дол. — Василь Чупко, секр.

РОН (НАНТІКОК), ПА. Бр. Преображення Спаса, від. 29, повідомляє, що на річнім мітінгу 8. січня вибрано слідуючий уряд: Василь Ілюй, предс.; Тимко Гулик, заст.; Андрій Хромчак, кас.; Евстахій Яхван, заст.; Мирон Сокольський, секр.; Петро Прус, заст.; Михайло Грозьо, Василь Федак і Іван Козловський, контр. комісія; Михайло Коваль і Стефан Мондзяк, доз. хорих; Никола Бат, капітан; Іван Кулявий, хорунжий; Никола Грицько, післанець. Мітінги будуть відбуватись в другу неділю по першім, в год. першій пополудни. Проситься членів приходити на мітінги і платити свої вкладки регулярно. — Мирон Сокольський, секр., 240 Center St., Nanticoke, Pa.

НАЙБІЛЬШИЙ МІСТ В ЕВРОПІ.

Тепер в Европі найдовший міст іде через Дунай біля Чорної Води в Румунії. В місяці червні зачинають будувати в Югославії міст через Дунай біля Панчева. Міст цей буде найдовшим мостом на европейському континенті. Буде довгий 1280 метрів, матиме 8 луків по 160 метрів. Кошти будови перевисшать 300 міліонів динарів. На початку буде при будові занятих 700 робітників, а як лише будова поступить наперед, зросте це число до 1600 людей. Будову мосту віддано австрійсько-німецьким фірмам. Із них фірма Зіменс матиме в будові найбільшу участь, бо на неї самy припаде 3,266.200 золотих марок. Взагалі будову віддано трьом фірмам, які заняли 20 фабрик і 15 инших фірм для доставки додаткового будівельного матеріялу. Будова має бути скінчена найдальше до 1930 року. Міст матиме велике стратегічне і торговельне значіння, бо злучить Банат зі Старою Сербією, а скоротить злуку з Адрійським морем.

—o—

„ГАДЖІЛЮК". — ПРОЩА У МЕКУ.

Приближається час великих свят в арабському місті Мека. В святій ісламській країні, у святих містах Меці і Медині (де родився і де похоронений пророк Могамед) уже в місяці травні зібралося около 60 тисяч прочан. Заки зачнуться тут свята (дня 10 червня) число прочан потроїться. Вже більше як тисячу літ ходять у Меку „гаджії" в більшім або меншім числі. На довго заки появився іслям, це місто було осередком великої торговлі. Лише підчас громадянської війни між арабськими племенами не плила струя паломників. Церемонія у Меці, що її довершують гаджії біля Каби (себто святого чорного каменя) і нині нітрохи не змінилася, але значно змінився спосіб, як паломники приходять до своєї мети. Колись дорога у Меку була вельми небезпечна. На таку мандрівку витрачували ощадности цілого життя, а нераз і само життя виставляли на небезпеку. Нині є це богато вигідніше. Є геджаська залізниця, що йде до Медини, а продовжать її і до Меки. Ця залізниця зменшила потребу верблюдів і валок (караванів). Крім того є і автомобілева комунікація між пристанею Джіди і Мекою. Ця комунікація є дуже скора, але консервативні паломники волять подорожувати по старому, так як робив це сам пророк. Цього року відбувається „гадж" другий раз, відколи тими святими містами заволодів арабський король Вагабітів. Тепер ідуть численні прочане зі Сінгапуру, Бомбею, Карачія (з острова Джави), Індії і Єгипту. Але і з т. зв. поступових ісламських країв ідуть сотки гаджіїв у Меку. Немусулманам усе ще конечно заборонено оглядати святині Меки. Хоч зріст матеріяльної цивілізації звичайно злагіднює релігійний фанатизм, ця заборона ще довго іститувятиме.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

—o—

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".